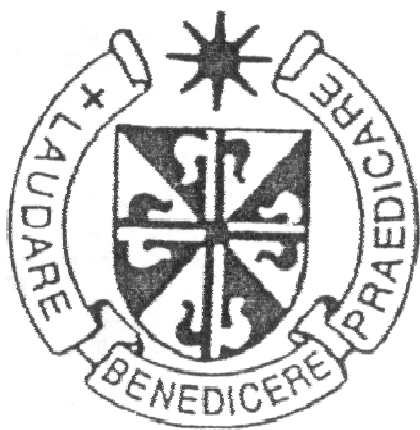

EL CONVENT DE MANACOR

La construcció del convent de sant Vicenç Ferrer se situa entre el 1597, en què es comença l'edificació de l'església, i el 1697, quan s'acaba la Capella del Roser.

Si fixam la mirada en el vell convent i en el claustre, ens endinsarem en una part de la història de fa quatre-cents anys en què el nostre poble va anar escrivint en pedra, llum i color, el camí de la seva existència.

En l'actualitat, quan contemplam els murs del vell convent i el seu claustre, ens podem submergir en el cor de Manacor i descobrir el seu art i el pas dels homes que donaren forma i espai concret al temps. Ens acostarem a un poble contemplatiu que va saber expressar, a través de la pedra, el seu esperit. Per a aquest poble, la creació artística no va ser una simple ornamentació estètica ni la unió de peces a l'atzar: en dissenyar aquest lloc de pau, equilibri i harmonia, deixà constància també de tot el món espiritual que donava sentit a la seva existència.

El conjunt històric convent-església de sant Vicenç Ferrer no es pot catalogar com un mite més en la història de l'art. Cada pedra, pintura o imatge conta una història, personal o local, de la manera de pensar, viure i estimar del nostres majors. És el reflex constant de la vida d'aquest poble.

Els Frares Predicadors (dominics) varen ser els primers religiosos que arribaren a Mallorca acompanyant Jaume I el Conqueridor; el 31 de desembre de 1229 entraven a la ciutat de Palma, on fundaren, per desig del monarca, el primer convent de l'illa.

El dia 15 d'agost de 1575 el Consell de la Vila de Manacor sol·licita a Felip II que autoritzi la fundació d'un convent de frares dominics a Manacor. La decisió del Consell és fruit d'una altra gestió realitzada prèviament pel mateix Consell davant les Corts de Madrid. Un any després, el Rei des de l'Escorial autoritzarà la fundació del convent.

LA FUNDACIÓ

L'autorització reial duu data del 26 de juliol de 1576. El 15 d'agost del mateix any, els venerables fra Antoni Creus i fra Julià Font i Roig s'instal·len en un convent provisional de la propietat de Perot Andreu. Quaranta dies després, el 26 de setembre, a un lloc no determinat es posa la primera pedra per a la construcció del convent dedicat a sant Vicenç Ferrer, encara que posteriorment fou traslladada al lloc que actualment ocupa l'església.

Els primer frares del convent de Manacor foren fra Bartomeu Riera de Sineu, fra Antoni Creus de Palma, fra Julià Font i Roig de Maria de la Salut, fra Joan Garcia de Campos, fra Rafel Riudevets de Menorca i fra Nofre Amorós d'Alcúdia.

LA CONSTRUCCIÓ

La construcció de l'església actual o part d'ella durà uns 20 anys: es començà l'any 1597 i s'obrí al culte en el 1617. Al llarg de tot el segle XVII s'anaren completant les dependències del convent, l'església, la capella del Roser i el claustre.

La generositat del poble de Manacor, posada de manifest esplèndidament amb jornalers, almoines i altres coses necessàries, més les constats donacions del Consell de la Vila, feren possible el conjunt històric que avui admiram.

Del convent de sant Vicenç Ferrer de Manacor, diu l'historiador De Garganta, *“nació como un convento de observancia, de estrecha pobreza y asidua oración. Un convento abierto siempre a la evangelización”*.

EXCLAUSTRACIÓ

Els frares continuaren amb la seva tasca d'oració, predicació, servei i amor, fins que foren deslligats del seu convent. En el “Liber Consiliorum” del convent de Manacor es pot llegir que a l'any 1824 *“habiendo cumplido el año de noviciado el hermano fray Miguel Bennásar, no se pudo verificar la profesión religiosa por haberlo impedido el Gobierno Constitucional”*.

Sense jutjar els fets històrics direm que es complia així el Decret de les Corts del 25 d'octubre de 1820 pel qual es suprimien les ordes monacals, se'ls prohibia fundar convents i professar els novicis. Aquest decret es va fer efectiu el dia 11 d'octubre de

1835 pel Ministeri de Gràcia i Justícia en considerar que no es duia a la pràctica la suspensió de convents i monestirs.

A causa dels fets ocorreguts durant els dies 9 i 10 d'agost de 1835, conegut a Manacor com l'any de Sa Llorençada, el capità general de Mallorca disposa, el dia 11 d'agost de 1835, suprimir tots els convents de regulars de les Illes Balears. Als frares de Manacor se'ls comunicà la notícia tres dies després. Des d'aquell moment la comunitat de religiosos quedà dissolta i fou prohibit vestir l'hàbit dominicà públicament. Els religiosos no tornarien al seu convent de Manacor fins el 25 d'abril de 1908, en què s'instal·laren a unes habitacions del vell convent damunt l'antiga sagristia (avui Centre Cultural Font i Roig).

EL CLAUSTRE

Els primers religiosos dominics de Manacor s'instal·laren el dia 15 d'agost de 1576 a una casa provisional del carrer Infant, avui carrer d'Es Convent, i altre temps d'en Perot Andreu.

El nou convent es va construir damunt el terreny d'en Perot Andreu, amb donacions d'algunes persones distingides de la ciutat a canvi de certes obligacions espirituals per part dels frares. No podem deixar de banda la vinculació que tenia la família Andreu, una de les famílies més riques de Manacor, amb l'Orde Dominicana a traves de fra Gabriel Andreu. Fins i tot podem afirmar que la fundació del convent de Manacor es deu a fra Gabriel i a la seva família. I també poden afirmar que aquesta família dotà la congregació de quantitats de blat per a la manutenció dels frares.

El claustre, d'estil barroc, és rectangular, amb 34 metres de longitud per 30 d'ample, més quatre metres en la galeria que l'envolta en els seus dos pisos. L'altura de la galeria inferior és de 5'30 metres, i la del pis superior de 5'40 metres.

La fàbrica és de cadirat, i consta de sis arcs en els costats nord i sud a cada pis, i de cinc arcs en els costats est i oest en igualtat de disposició. Els arcs, fets de pedra arenística, són escarsers i es sostenen en pilastres octogonals, amb capitells d'ordre toscà, que descansen, en la galeria baixa en un sòcol corregut, i en la galeria de dalt, en pedestals d'on parteixen les balustrades. La galeria del pis inferior està coberta amb una volta en arestes de cantera, i la del pis superior està coberta amb fusta.

En el mes d'abril de 1919 el Ministeri d'Institucions Públiques comunicà per R.O. a la direcció General de Belles Arts la declaració de Monument Nacional del claustre del convent de sant Vicenç Ferrer de Manacor.

La vida d'un convent es caracteritza per la seva austeritat i pobresa. Normalment els amplis passadissos i claustres apareixen buits, sense mobles, sense comoditats. El frare, essent humà, sempre és un peregrí cap a l'absolut: Déu.

Per l'harmonia del seu disseny, per la bellesa de les seves proporcions i pel seu equilibri arquitectònic, el claustre del convent de sant Vicenç Ferrer mereix que se'l valori i protegeixi com a mostra de l'arquitectura local, insular i nacional, de finals del segle XVI i principis del XVII.

No es tenen notícies ni dades exactes de quan es començà a construir el claustre de sant Vicenç Ferrer, tot i que se sap que durà al llarg de tot el segle XVII.

L'ESGLÉSIA DEL CONVENT

La façana de l'església, tal com la idearen i construïren els seus arquitectes, era molt austera. El seu únic ornament consistia en una rosassa grossa sota la qual es col·locà un rellotge de sol. L'any 1903, i per iniciativa del vicari general de la diòcesi mossèn Antoni Maria Alcover, se li va afegir la finestra actual perquè l'interior de l'església tingués més llum. L'any 1925 s'afegí un rellotge damunt l'ull superior. L'any 1954 s'hi afegiren les imatges de sant Domingo, sant Pius V, i sant Antonino de Florència, que procedien de la Capella del Roser. Es considerà necessari traslladar aquestes imatges per tal d'alleugerir el pes de la cúpula. Entre l'any 2006 i el 2008, en fer-se la reconstrucció de la teulada, s'aprofità per restaurar la façana i es retiraren les figures que havien estat posades el 1954.

És probable que l'església es construís en dues etapes i a càrrec de dos mestres d'obra distints: els sis primers contraforts, pròxims a l'altar major, tenen un sol cordó al començament de la cresta; mentre que els altres en tenen dos. També es pot observar que el primer cos de l'església, que serveix de base per al cor, té la mateixa ornamentació que el claustre i la capella del Roser.

L'església de sant Vicenç Ferrer respon a la tipologia bàsica de l'església conventual mallorquina:

- Planta basilical d'una sola nau, amb capelles entre els contraforts.
- Persistència d'esquemes gòtics, si bé la utilització de la volta de canó, les pilastres, la decoració, l'enteixinat de l'àbsida i els motius vegetals ens recorden el barroc.
- No obstant això, es manté el sentit de la moderació i de l'austeritat, sobretot en la seva façana i en l'ornamentació de l'interior, si exceptuam la capella del Roser.

A pesar de la imponent arquitectura, no produeix la sensació d'angoixa ni carregament, ja que la seva capacitat i amplitud mantenen la correspondència entre

massa i buit. Tot esta disposat per donar efecte de proporció. Observam també un equilibri entre la longitud i el centre de la celebració, que s'aconsegueix compensant longitud amb amplada. Les seves dimensions són 35 metres de llargària i 18'25 d'amplària, a més de les capelles, que disposen d'una profunditat de 4'50 metres amb una alçada de 18'70 metres.

El seu barroquisme, encara que discret, li ve per l'aplicació de daurats damunt les parets, els vistosos capitells daurats de les pilastres, els buits dels arcs de les capelles i la volta central, que és xapada en cinc arcs, que arranquen d'una cornisa alimentada per les columnes i capitells, corren per tota l'església, i són rematats damunt l'altar major amb un enteixinat envoltat que va de major a menor.

En les capelles trobam alguns retaules barrocs molt carregats i que freguen l'exageració, amb proliferació d'elements i carregats de detalls, columnes salomòniques decorades amb garlandes, imatges, flors, fruites, sense excloure les figures humanes i d'animals.

L'any 1784 es construí l'actual presbiteri de pedra viva i rajoles. Les rajoles, de qualitat excepcional i gran valor artístic, varen ésser portades de València.

El 27 febrer de 1789 el prior del convent proposà a la comunitat daurar tot l'altar major. Un religiós assistent al capítol va proposar que seria millor emprar els diners en una teulada, proposta que no prosperà ja que es va procedir a la dauració de l'altar.

En aquella època la volta estava exposada a les inclemències del temps, ja que per la part de defora solament la cobria una capa de calç i grava. Amb el temps aquesta capa es va anar cruïant fins a l'extrem de no aturar l'aigua i aquest fet deixà taques a la part interior de l'església (que es poden observar actualment). El frares, alarmats, decidiren cobrir l'església amb una teulada, tot i que a causa de la manca de recursos, les obres no començaren fins l'any 1869 i no serien acabades fins el 1908. L'any 1958 es va reformar la teulada i s'hi instal·laren plaques d'uralita. Al 2006 es reconstruí totalment la teulada de l'església, ja que la seva estructura presentava greus deficiències. Aquestes obres finalitzaren el 2008.

REFORMES DE MANTENIMENT A L'ESGLÉSIA

Antigament, l'església tenia un paviment de franges negres de granit, que va ser substituït, després de l'exclaustració, per un enrajolat. Als pocs anys d'aquest canvi començà a desnivellar-se, a causa dels enderrocs que havien omplit les velles sepultures. En el 1920, i sense deixar constància de les nombroses làpides que

assenyalaven les tombes dels fidels des de la fundació, es tornaren a enrajolar l'església i la sagristia. Aquest paviment fou reemplaçat novament el 1994 per l'actual.

Al 1975 acabaren els treballs de neteja de les parets laterals de l'església i del baix del cor, treballs que foren realitzats per la comunitat de frares d'aquells moments.

A causa de la reforma eclesiàstica del Concili Vaticà II, en què el capellà deixà de dir missa d'esquena als feligresos, l'altar primitiu fou substituït per una taula. Al 1975 es consagrà l'altar actual de pedra del mateix estil que la part baixa que el retaule del presbiteri. Aquesta consagració fou presidida pel bisbe de Mallorca Teodor Úbeda.

Acabada la missa es procedí al descobriment de la làpida dels fundadors del Convent. Els frares fundadors havien estat enterrats al cementeri de Palma, però en un moment de la història les restes foren traslladades a unes dependències de la Catedral, on romangueren molts d'anys. Al 1975 el prior del Convent, pare José Quílez, reclamà al bisbat les despulles dels religiosos, que foren conduïdes a la capella actual, on descansen definitivament.

Amb el pas del temps es varen anar retirant els altars laterals de certes capelles. L'any 1997, coincidint amb el 400 aniversari de la finalització de la construcció de l'església, i essent prior el pare Joan José Llamedo, es va realitzar una neteja de tots els retaules i es retornaren els altars a les seves respectives capelles d'origen. Aquest treball va concloure el mes d'octubre, amb motiu de les festes de la Mare de Déu del Roser.

CAPELLES I RETAULES

Com a peces de gran valor dins de l'església conventual hem de destacar tant el retaule de l'altar major com la majoria de retaules de les capelles laterals. El seu tema central és sempre un sant, que, amb tota la imaginació i creació barroca, és magnificat en la seva persona, virtuts i glòria, amb la finalitat, clarament religiosa, de produir l'admiració i la devoció al creient i conduir-lo cap a Déu.

El 25 de setembre de 1576, quaranta dies després de la instal·lació dels religiosos al convent provisional, es beneïa la capella conventual dedicada a sant Vicenç Ferrer. D'aquesta, solament ens queda un retaule d'estil plateresc dividit en dos cossos, que actualment és a la capella dels fundadors.

Els retaules, alguns del segle XVII i altres dels segles XVIII i XIX, han sofert, sobretot a partir de l'exclaustració, alguns canvis quant als ornaments, les imatges i les pintures. El pas del temps i l'abandonament de molts d'anys hi han deixat, també, la seva petjada. Una bona restauració seria el millor tribut que podríem rendir als nostres avantpassats.

LA CAPELLA DEL ROSER

La devoció a la Mare de Déu del Roser ha tengut des de sempre un lloc privilegiat dins el cor de la gent de Manacor, i això es demostra a la capella que s'edificà en el seu honor dins l'església conventual de sant Vicenç Ferrer.

Formant part de l'església conventual, es troba la capella dedicada a la Mare de Déu del Roser, advocació dominicana que es remunta a temps de sant Domingo. La construcció va ser començada l'any 1692 i finalitzada el 1697. Tota ella és una obra de bon gust i d'exquisit mèrit artístic. És un monument formós, sever i devot. L'originalitat de la cúpula és única a Mallorca.

La capella, feta de llum i pedra blanca, està situada al mig de dos contraforts de l'església i coberta amb una volta de canó, treballada en pedra en forma d'enteixinat. El seu centre el forma un quadrilàter i en els angles s'aixequen les columnes que sostenen quatre arcs torals de mig punt, damunt els quals s'aguanta el cimbori. Al tambor o cos de llums, li serveix de suport l'anell o cornisa que acull els gerros i les flors dels quatre buits. El tambor està compost actualment de quatre finestres que, alternant amb quatre imatges de santes dominicanes, projecten la llum a l'interior. Entre les imatges i les finestres hi ha vuit columnes que, després de sostenir damunt els seus capitells una altra cornisa, creuen a manera d'arc la cúpula, per entrar després en un altre més reduït, i s'ajunta a la clau de la volta que remata l'edifici.

La cúpula, "la més bella de Mallorca" en boca del cardenal Despuig, és única en el seu estil.

Presideix la capella del Roser un retaule neoclàssic del segle XVIII i d'autor desconegut, que fa de marc de la imatge de la Mare de Déu del Roser.

Sota els arc torals dels costats hi ha quatre capelletes amb la volta enteixinada i amb els seus respectius retaules. A principi de segle es retiraren els retaules primitius i se substituïren pels actuals, més senzills i austers, sense cap valor artístic. En ells hi ha les imatges de sant Domingo, sant Pere Màrtir, santa Catalina de Siena i sant Jacint de Polònia, imatges de valor artístic i que gran part d'elles foren tallades en el taller de Sanabra de Barcelona.

La Capella del Roser ha sofert, amb els anys, diverses modificacions en la seva part ornamental (quadres, altars, criptes), no així en la part arquitectònica. La capella sempre ha patit el greu problema de la humitat, encara ara sense solució. L'any 1930 es reforçà la cúpula amb uns tensors de ferro. L'any 1952, essent prior de la comunitat el manacorí fra Mateu Febrer, i, a causa de problemes en el terrat del camerí i cruïa a la cúpula, es dugué a terme una altra reforma dirigida per l'arquitecte Andreu Galmés: s'obriren les quatre finestres i es retiraren quatre imatges de sants dominics. Quedaren les imatges de santa Catalina de Siena, santa Agnès de Montepulciano, santa Margalida d'Hongria i santa Isabel d'Hongria. El camerí de la Verge queda pràcticament com a l'actualitat i la imatge es va instal·lar damunt un pedestal giratori.

Diu el pare Benet Tomàs Riera: *“Molt ha estat sempre la devoció dels manacorins a la Mare de Déu del Roser. Amb les seves almoines dins i fora de l'església, amb les promeses dels fidels en les seves necessitats espirituals i els fidels piadosos que deixaven en els testaments, arriba a esser la capella del Roser de Manacor una de les més riques de Mallorca en domassos, canelobres, làmpades, corones de plata i altres ornaments”*.

Opuscle editat per l'**Associació Cultural Sant Domingo**

Text: Antoni Oliver Perelló i Mateu Riera Sureda

Fonts d'informació:

- *La Orden de Predicadores en Manacor*. Pare Benet T. Riera, 1913
- *Cincuentenario de la restauración de la Orden de Predicadores en Manacor*. P Francisco Huguet, Gabriel Fuster, i Rafel Ferrer, 1958

Manacor, maig de 2011